

DEN 2. JULI 1997 SLUTTER EN fest, der har stået på i flere år. Efter ugers pres må den thailandske nationalbank opgive at forsvare landets valuta, og på verdens valutabørser styrtdykker den thailandske bath pludseligt og voldsomt med næsten 20 procent over for den amerikanske dollar.

I flere år har internationale investorer pumpet milliarder af dollars ind i landet og været med til at finansiere voldsomme investeringer i infrastruktur og produktion. Væksten er tårnhøj, men det samme er Thailands valutakurs – og lånene skal typisk tilbagebetales i vestlig valuta. Så da der i løbet af sommeren opstår tvivl om bathens styrke, stiller investorerne sig prompte i kø ved valutakassen.

Lynhurtigt bliver frygten en selvopfyldende profeti, og lavinen begynder at rulle stærkt. Den 11. juli opgiver Filippinerne at forsvare af pesoen, få dage senere følger Malaysia efter, og i august står den indonesiske rupiah for fald.

TIGERØKONOMIER I FRIT FALD

Ved årets udgang er valutaerne i en række sydøstasiatiske lande faldet mellem 30 og 55 procent i værdi, og de ellers så højt roste asiatiske tigerøkonomier må se sig selv forvandlede til udviklingslande i en dyb finansiel krise, som også koster aktieinvestorerne dyrt.

Men tabene stopper ikke ved aktiedepoterne. I løbet af vinteren og foråret 1998 spreder krisen sig til realøkonomierne, og en bølge af konkurser og arbejdsløshed skyller ud over befolkningerne i de ramte lande. I Indonesien skrumper økonomien fra 1997 til 1998 med 15 procent, millioner sendes ud i fattigdom, og i foråret 1998 tvinger blodige protester præsident Suharto fra magten.

Billedet er det samme i Sydkorea, hvor der sker et politisk magtskifte, og i mindre omfang i Malaysia, Filippinerne og Singapore.

DERFOR BLEV KRISEN SÅ DYB

I dag er de sydøstasiatiske økonomier for længst tilbage på vækstsporet med vækstrater på fem til syv procent, som er nødvendige for at holde fremdriften i et udviklingsland. Og det samme er investorerne – trods de seneste måneders finansuro og faldende aktiemarkeder. Til gengæld diskuterer økonomer og analytikere fortsat, hvem der bar skylden for krisens omfang. Listen rummer tre kandidater.

Mest udkældt er IMF, Den Internationale Valutafond, som nok trådte til med massive lån, men samtidig stillede skrappe betingelser om liberalisering og privatisering, hvilket formentlig gjorde krisen dybere, end nødvendigt var.

Også de ramte landes egne regeringer står for skud, fordi valutareserverne var utilstrækkelige, de økonomiske balancer ude af balance og finanssystemerne uigennemskuelige.

DER ER LIGHEDER TIL KRISEN I DAG ...

Endelig får de internationale investorer en væsentlig del af skylden, fordi de pumpede risikovillig kapital ind i de i forvejen glohede økonomier og derefter uden varsel eller skrupler overlod regeringer og befolkninger til sig selv, da den første frygt for tab opstod. Skruppelløse udlån til mennesker, der måske ikke er kreditværdige. Lyder det bekendt?

Ekspertene trækker i hvert fald gerne ligheder til den nuværende finanskrise med det nuværende rod i på det amerikanske boligmarked:

»Præcis som i 1997-98 har vi nu igen set vestlige finansfolk lokke mennesker til at påtage sig forpligtelser, som man udmærket ved, de ikke kan overholde. Og som ved første tegn på uro trækker sig ud for at mindske deres tab, men som samtidig efterlader tusinder, eller som for 10 år siden millioner, af mennesker i arbejdsløshed,« siger Asieneksperten og tidligere dansk ambassadør i Singapore, Jørgen Ørstrøm Møller.

En anden lighed til finanskrisen i 1997-98 er svag international regulering af den globale, finansielle sektor. I kølvandet på 1990'ers-krise var der udbredt enighed blandt eksperter og politikere om behovet for en strammere kontrol med sektoren, men som det seneste års kreditkrise har vist, er det endnu ikke sket.

... MEN OGSÅ FORSKELLE

Der er dog endnu mere markante forskelle på de to kriser. Mens Asien for 10 år siden led under utilstrækkelige valutareserver, er det i dag blandt andre Kina, Japan og Singapore, der sidder på verdens kapital, mens dollaren styrtdykker i værdi.

Samtidig er de sydøstasiatiske landes hjemmemarkeder vokset markant, og det samme er handlen mellem landene i regionen. USA er stadig storkunde i butikken Kina, men fylder trods alt kun en fjerdedel af Kinas samlede eksport.

»Billedet er så at sige vendt på hovedet. I dag er det dollaren, som bliver devalueret kraftigt, mens de asiatiske og mellemøstlige investeringsfonde er dem, som går ind og redder nødlidende amerikanske firmaer med kapital. Dermed

køber de sig også magten over finansielle kompetencer, som de ikke selv har haft erfaring og tid til at opbygge,« siger Jørgen Ørstrøm Møller.

Faktisk kan den nuværende krise ende som symbolet på et historisk økonomisk magtskifte fra Vest til Øst, mener blandt andet porteføljemanager Bo Knudsen fra Carnegie, der gennem 20 år har fulgt de globale finansmarkeder:

»Om 10 år tror jeg, at vi vil se tilbage på denne finanskriser som det afgørende øjeblik, hvor emerging markets med Kina i spidsen for alvor trækker fra i økonomisk vækst og genindtager deres naturlige pladser som verdens førende økonomier,« forudsiger han.

Lige netop dén forudsigelse var der næppe nogen, som forudså i sommeren 1998.

KRISEN KOM FULDSTÆNDIG UVENTET

Som nytiltrådt dansk ambassadør i Singapore blev Jørgen Ørstrøm Møller førstehandsvidne til den asiatiske krise.

Han mindes især februar 1998, da han efter et halvt år på posten som Danmarks ambassadør i Singapore landede i Bangkok lufthavn. Turen ind til centrum af den kaotiske millionby plejede at tage to timer. Men denne februardag stod vejene halvtomme, så han fik kun en halv time til at besigtige de mange halvfærdige huse og stillestående byggekraner:

»Der var en tydelig rådvildhed over, hvad det var, der pludselig kunne ramme regionen så hårdt efter de mange år med uafbrudt vækst. Krisen kom fuldstændig uventet,« erindrer han.

Siden tiltrædelsen som ambassadør i september 1997 havde krisen ikke optaget nævneværdig plads i kalenderen:

»Den første reaktion hos de fleste var, at det nok ikke var så alvorligt. Den udbredte holdning – og det var også min egen – var, at det her alene var et problem i det finansielle system. Først i løbet af november gik det for alvor op for os, at krisen også ville slå igennem til realøkonomien i form af faldende vækst, konkurser og tab af arbejdspladser,« siger han.

I foråret 1998 gik en stor del af ambassadens kræfter til at vurdere konsekvenserne og koordinere den europæiske assistance.

KRISENS VIGTIGSTE FOTO

I dag står særligt ét foto tilbage som symbolet på finanskrisens alvor for Jørgen Ørstrøm Møller. Det blev taget i januar 1998 og viser en mat indonesisk præsident Suharto, som underskriver den økonomiske redningspakke fra IMF, mens valutafondens direktør, Michel Camdessus, står i baggrunden med korslagte arme. Billedet gik verden rundt:

»Symbolmæssigt var det en utrolig kraftig manifestation, muligvis uden overlæg, men i asiatisk terminologi blev det selve billedet af IMF's totale sejr over regionen, og fotoet blev reelt begyndelsen til enden for Suharto,« siger han.

Få måneder senere blev præsident Suharto afsat efter ugers blodig opstand.

I dag har den tidligere danske ambassadør dog stor tiltro til Asiens økonomiske styrke. Faktisk kan krisen for 10 år siden vise sig at blive asiaternes held i uheld, mener Jørgen Ørstrøm Møller:

»Belært af erfaringerne har asiaterne været forsigtige med at investere i finansielle produkter, som de ikke forstår, og jeg hører om meget få institutioner herude, som har haft fingrene i subprime. Selvfølgelig får de tab, men de bliver formentlig begrænsede,« vurderer han. ■

Jørgen Ørstrøm Møller er i dag tilknyttet Institute of Southeast Asian Studies i Singapore og Copenhagen Business School. Derudover er han forfatter til en række bøger om Asien.